

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Актуальність теми дослідження. У період глобалізації зростає зацікавленість сучасним розвитком ринкового господарства, стає необхідним змістовно переглянути та уточнити основні абстрактно-логічні моделі ринкового господарства. Формується нова теоретико-методологічна база, сучасні соціальні дослідження є спрямованими на теоретичний аналіз нововведень останніх десятиліть, які варто розглядати в загальному контексті. **Мета дослідження.** Визначити теоретико-методологічні основи функціонування сучасних моделей ринкового господарства на основі їх політекономічного і практично-методичного аналізу. **Об'єкт дослідження.** Процес становлення та розвитку змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства під впливом трансформацій, що відбуваються в національному господарстві й в світогосподарських зв'язках. **Предмет дослідження.** Порядок відносин змішаної економіки, корпоративної економіки, соціально ринкового господарства, що функціонує і розвивається під впливом різноманітних процесів в час глобалізації. **Завдання дослідження.** Визначити поняття ринкового господарства; розглянути методологічні підходи до філософії економіки; описати моделі ринкового господарства; зробити висновок щодо сучасних моделей ринкового господарства. Ринкове господарство – суспільна форма організації економіки, заснована на товарному виробництві, що забезпечує взаємодію між виробником і споживачем через ринок. У сучасній науковій і навчальній літературі, в політичних й законодавчих документах поняття «риннок», «ринкове господарство», «ринкова економіка» вживаються, як тотожні. Однак, варто мати на увазі, що за всієї спорідненості цих понять у змісті є певні відмінності. Ринкове господарство – це структура (середовище), у межах якого відтворюються й панують відносини та зв'язки товарного виробництва. Поняття ринкового господарства є багатомірним. Воно містить багато складових: сферу товарного виробництва, сферу обміну, сукупність актів купівлі – продажу і збалансування попиту і пропозиції у процесі розширеного відтворення. Виходячи з цього, можна вважати, що ринок є складовою частиною ринкового господарства, через механізм якого перетворюються на реальність товарно-грошові відносини. Формуючи конкурентне середовище, ринок виступає ефективним організатором товарного виробництва. Саме філософія економіки повинна збагатити й осмислити перехід від менш складних до вищих форм суспільного життя та економічної діяльності. Існують два методологічних підходи до філософії економіки: 1) техніко-економічний, направлений на вивчення раціонального і ефективного використання природних ресурсів, засобів виробництва та їх відтворення у процесі людської життєдіяльності; 2) соціально-економічний, який вивчає відносини людей, що диктуються відносинами власності. І. Лукинов вважає, що в кожній економічно розвиненій країні існує власна модель ринкової економіки, сформована під впливом історичних традицій, конкретних умов її функціонування і розвитку. Ніхто не нав'язує цим країнам якогось єдиного стандарту. Модель економіки США суттєво відрізняється від моделі економіки Японії, так само як економічна модель Франції – від моделей Німеччини або Швеції. Не повинно існувати якоїсь шаблонної моделі [3, с 6]. Дістав поширення поділ сучасних моделей економіки на три групи: змішану економіку, корпоративну економіку і соціальне ринкове господарство. Зміст терміну «змішана економіка» в науковій літературі визначається по-різному. На думку деяких дослідників, «сучасна система змішаної економіки може розглядатися як сукупність ринків товарів та послуг, які, з одного боку, певним чином пов'язані між собою, з другого – мають специфічні ознаки, що виявляється в особливостях функціонування і відповідно, в тих відносинах, які формуються в рамках цих ринків» [5, с 13]. Інші автори вважають, що змішана економіка – це західна модель соціально-економічного розвитку, що передбачає поєднання приватної і державної форм власності, планової і ринкової економіки, проведення інституційно-соціальних реформ з метою побудови більш прогресивного ладу. Вона виникла в перші десятиріччя ХХ ст. У другій половині ХХ ст. під впливом науково-технічної революції та державного втручання у господарське життя в ньому виділився нетоварний сектор. До нього ввійшло виробництво продуктів та сфера послуг, які не реалізувалися через ринок (фундаментальні наукові дослідження, безкоштовні види освіти та інші послуги, основна продукція військово-промислового комплексу тощо). Причому неринкові форми господарювання відіграють все більшу роль у суспільному розвитку. В результаті сучасна економіка є змішаною стосовно того, що поєднує товарні – як провідні і визначальні – і нетоварні зв'язки [1, с 106]. Саме поняття «змішана економіка» визначає лише один момент економічної системи – вона не моноелементна з погляду основних ознак, що характеризують економічну систему. Змішана ринкова економіка характеризується співіснуванням різних форм власності: приватної індивідуальної, приватної корпоративної, колективної, сімейної, державної, інтегрованої та ін. Корпоративна ринкова економіка орієнтована на вільну конкуренцію, спрямована на захист інтересів великого бізнесу. Принципом регулювання цієї моделі господарства є визначення основних пріоритетів економічного розвитку. «Соціальне ринкове господарство» - це не просто економічний термін. Він відображає важливий напрямок сучасної економічної теорії, ідеї якого втілені на практиці. Характеризується не просто високим рівнем добробуту населення. Йї властивий набір соціально-економічних інститутів, які спрямовують функціонування всіх елементів цієї системи на реалізацію цілей соціальної справедливості, захищеності, високого рівня і якості життя [4, с 71]. Основною метою соціальної ринкової економіки є досягнення якомога більшої свободи кожної людини в економічній сфері, якнайповнішого задоволення її потреб і добробуту. Але підвищення добробуту має бути спрямоване на загальну користь. Товари мають розподілятися справедливо. Людям, які не в змозі забезпечити себе самі, мають бути гарантовані соціальний захист, гідні умови життя. Деякі дослідники, розглядаючи соціальне ринкове господарство, виділяють три конституційні принципи, на яких базується економічна система соціального ринкового господарства: конкурентний устрій ринкової економіки, соціальність конкурентної економіки, державний інтервенціонізм й активна економічна політика держави. Пріоритетний розвиток соціальної сфери як сфери виробництва людини і є умовою, і передумовою становлення соціально орієнтованої ринкової економіки [6, с 22]. Соціальне ринкове господарство залишає «вільному ринку» достатній простір для прояву його рушійних сил, але втручається в його розвиток тільки тоді, коли виникає загроза небажаних наслідків такого розвитку [2, с 59]. **Висновок.** Таким чином, сучасні моделі ринкового господарства дозволяють без примусу спрямовувати ресурси туди, де вони необхідні, і перерозподіляти їх у разі зміни попиту. Ринкова економіка є основою функціонування соціально-економічної системи будь-якої сучасної розвиненої країни. Дослідження та обґрунтування сучасних моделей ринкового господарства сприяє забезпеченню сприятливіших економічних, соціальних умов для існування людей; стає фактором подальшого розвитку науки, економіки. Головними інструментами створення сучасної моделі ринкового господарства має бути регулююча роль держави та використання методологічних методів.

Список використаних джерел

1. Борисов Е. Ф. Економічна теорія: Під. М.: Юрист, 1997. 568 с.
2. Єременко В. Про науку і курс соціальної економіки // Економіка України. 1996. № 5. С.55-61.
3. Лукинов І. Ринкові реформи у подоланні кризи // Економіка України. 1996. № 1. С.4-19.
4. Нестеренко А. Соціальна ринкова економіка: концептуальні засади, історичний досвід // Зап. економіки. 1998. № 8. С. 71-84.
5. Петруня Ю. С. Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. К.: Т-во «Знання» України, КОО, 1999. 262 с.
6. Рокоча В. В. Економічна активність держави в соціальному ринковому господарстві (на матеріалах Німеччини): Автореф. дис. ... д-ра екон. наук. – К., 1995. 50 с.
7. Тарасевич В. М. Економічні парадигми та парадигмальні теорії. Д.: Січ, 1995. 159 с.